

Добрий день!

Тема:

Поняття норми в сучасній українській літературній мові.

Нормативне й ненормативне мовлення. Типи норм.

Сучасна українська літературна мова в обох своїх різновидах — писемному й усному — становить оброблену, відшліфовану, упорядковану вченими, письменниками, іншими видатними діячами культури форму загальнонародної національної української мови.

Найголовніша ознака літературної мови — це її унормованість, властиві їй норми.

Типи норм:

1. *Фонетичні норми.* Стосуються закріпленого у всенародній літературній практиці вимовляння голосних і приголосних звуків, різних сполучень звуків: наприклад, у слові *джерело* перший звук є злитим [ʤ] і саме так слід його вимовляти; обидва звуки [e] в ненаголошеній позиції вимовляємо як [eʲ], тобто з певним наближенням до [и], а звуки [p] та [л] мають у цьому слові таку ж природу, як і поза словом.

2. *Лексичні норми.* Охоплюють ті лексичні значення слів мови, які закріпилися за словами. Наприклад, на означення зустрічі двох чи кількох осіб (здебільшого за домовленістю) вживається слово *побачення*, а не *зобачення* (діалектизм).

3. *Фразеологічні норми.* Виявляються в такому вживанні фразеологізмів (стійких словосполучень), коли не спотворюються їхній зміст і граматична будова. Наприклад: *за боки братися*, тобто «сильно сміятися»; *на вудочку попастися* — «дати себе ошукати, обдурити».

4. *Морфологічні норми.* Полягають у правильному вживанні морфем (значущих частин слова). Наприклад, іменники *солдат*,

відкриття слід уживати в родовому відмінку множини тільки із закінченням *-ів* (*солдатів, відкриттів*).

5. *Синтаксичні норми*. Виявляються в усталених зразках побудови словосполучень, речень, у способах поєднання слів і речень. Наприклад, нормою є вживання форм словосполучень *два (три, чотири) зошити, п'ять зошитів* (а не *два зошитів* чи *п'ять зошити*).

6. *Стилістичні норми*. Дотримання їх забезпечує найбільш раціональне вираження думки за певної конкретної життєвої ситуації, оскільки при цьому максимально враховуються мета, характер мовлення і стильова приналежність слів (уживаються слова урочистого звучання або фамільярні, згрубілі, з тим чи тим значенням суб'єктивної оцінки — зменшеності чи зневажливості тощо); унаслідок цього мовне оформлення поетичного твору відрізняється від оформлення заяви, замітки до газети чи наукової праці з хімії; допускається лише певна синтаксична сполучуваність певного слова з іншими. Наприклад, стилістично нормативними є словосполучення *у змаганнях беруть участь* (а не *приймають участь*), *екзамени складають* (а не *здають*) тощо.

7. *Орфоепічні норми*. Виявляються в усталеному, закріпленому традицією вимовлянні ненаголошених голосних звуків, дзвінких і глухих приголосних, різних звукосполучень, окремих граматичних форм, у правильному наголошуванні слів. Наприклад, дзвінкі приголосні в кінці слів треба вимовляти без оглушення, дзвінко (*дуб, діловод, мороз, трикотаж*); слова *ознака, предмет* вимовляємо за наголосом на другому складі, а в словах *сімдесят, вісімдесят* наголошуємо останній склад.

8. *Орфографічні норми*. Представлені в обов'язкових написаннях слів. Наприклад, префікси *роз-, без-, від-, над-* завжди пишемо однаково: *розбити і розпитати, відробити і відпрацювати*.

9. *Пунктуаційні норми*. Визначаються правилами вживання розділових знаків у письмовому тексті.

Приклади ненормативного мовлення:

1. Почавши писати, я забула **небавом** зовсім, що, крім мене, знаходиться ще хтось другий у кімнаті (О. Кобилянська). 2. Надворі зима, а мені така **файна** весна приснилася (В. Стефаник). 3. Черемош збирав із своїх сіл **легенів** і провадив їх до **бранки** до Путилова (М. Черемшина).

4. За два місяці ти матимеш такі **шкари, бобочку, кліфт, кальоса й чеку**, що й на Матроса клюнеш (І. Микитенко). 5. **Кічу** ми проминули, участок теж і **топаємо на бан** (І. Микитенко). 6. Хлопець ударився об верстат і **розпанахав** собі щоку (І. Микитенко). 4. Перестань **чавкати** над вухом! (Г. Тютюнник).

Вживання діалектизмів, термінів, сленгів у недоречному вигляді порушує норми літературної мови.

Також можете переглянути [ВІДЕО](#)

Випишіть із художнього твору, який тепер вивчаєте, один-два абзаци, визначте в них норми української літературної мови, поясніть їх у формі відповідних мовних правил. (15 речень)

Письмову роботу виконайте у форматі GOOGL документ і надайте посилання з доступом редагування у [ТАБЛИЦЮ](#).

Або у WORD документі і надішліть на пошту kurbatskaya.svetlana@gmail.com

